

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑ

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Ο μαθητής να είναι σε θέση:

- ☉ Να περιγράφει το χώρο του Βρεφονηπιακού Σταθμού ως προς τη λειτουργική του διαρρύθμιση.
- ☉ Να γνωρίζει τις ανάγκες των παιδιών ανά ηλικία ως προς τη λειτουργικότητα του χώρου.

2.1 Διαρρύθμιση του χώρου του Βρεφονηπιακού Σταθμού

Οι σύγχρονοι Βρεφονηπιακοί Σταθμοί είναι εξωστρεφείς στην κτιριακή τους μορφή, δηλαδή δεν απομονώνουν με ψηλό τοίχο τα παιδιά από τον έξω κόσμο. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις πρέπει να υποβοηθούν την πραγματοποίηση μιας από τις βασικές επιδιώξεις του Βρεφονηπιακού Σταθμού: να μπορεί να δημιουργηθεί μέσα στο χώρο μια θερμή σπιτική ατμόσφαιρα, στοιχείο απαραίτητο για την καλή ψυχική διάθεση και ανάπτυξη των παιδιών. Το οίκημα, που μπορεί να είναι μια ενοικιαζόμενη μονοκατοικία, είναι δυνατό με τις ανάλογες επισκευές και τροποποιήσεις να εκσυγχρονιστεί. Πρωταρχική σημασία έχει να είναι φωτεινό και να αερίζεται καλά. Αυτό εξασφαλίζεται με μεγάλα παράθυρα και μεγάλες μπαλκονόπορτες. Ακόμη σε περίπτωση ανάγκης ή κινδύνου, πρέπει να είναι εύκολο να εγκαταλειφθεί.

Ο Βρεφονηπιακός Σταθμός πρέπει να είναι ευρύχωρος, ώστε να κινούνται και να παίζουν τα παιδιά μέσα σ' αυτόν με ασφάλεια και άνεση. Δεν πρέπει όμως να έχει αχανείς αίθουσες, γιατί όσο πιο μικρά είναι τα παιδιά τόσο οι μεγάλες αίθουσες τα φοβίζουν, δυσκολεύουν την κοινωνικοποίησή τους, απομακρύνουν το ένα από το άλλο και τα κάνουν επιθετικά και "άτακτα". Συνίσταται να διαρρυθμίζονται τέτοιες γωνιές που να δημιουργούν στα παιδιά ατμόσφαιρα οικειότητας. Σημαντικό επίσης για μια σωστή λειτουργική διαρρύθμιση είναι να αποφεύγονται τα περιττά έπιπλα, ενώ και τα έπιπλα/ σκεύη που βρίσκονται στο χώρο θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και στις δυνατότητες του χώρου. Για παράδειγμα αν ο χώρος δεν το επιτρέπει, δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν πολλές γωνιές δραστηριοτήτων, αλλά μπορεί να γίνεται επιλογή αυτών που θεωρεί ο/η βρεφονηπιοκόμος ότι χρειάζονται. Μπορεί ακόμη οι διάφορες γωνιές να εναλλάσσονται.

Οι βρεφονηπιοκόμοι μόνοι τους, ανάλογα με την προσωπική τους ευαισθησία και καλαισθησία και σύμφωνα με τους χώρους και τα υλικά που διαθέτουν, τον αριθμό των νηπίων, την εποχή του χρόνου και το θέμα που επεξεργάζεται η τάξη, θα δώσουν ιδιαίτερη μορφή στο Βρεφονηπιακό Σταθμό, που θα έχει τη σφραγίδα της δημιουργίας τους και της προσωπικότητάς τους.

Ως γενικός κανόνας προτείνεται να μην παραφορτώνονται οι τοίχοι και τα ράφια με διάφορα ετερόκλητα αντικείμενα, με πλήθος χειροτεχνικών εργασιών και ιχνογραφημάτων των παιδιών, γιατί έτσι υπάρχει ο κίνδυνος να αποκτήσει ο Βρεφονηπιακός σταθμός εικόνα μωσαϊκού.

Γενικά θα λέγαμε ότι τα περιττά έπιπλα και η άστοχη τοποθέτησή τους συμβάλλουν αρνητικά στην αρμονία του χώρου και δεν εξυπηρετούν τους στόχους του προγράμματος¹⁹.

Επίσης τα έπιπλα, οι σκάλες, τα είδη υγιεινής κλπ. πρέπει να είναι ανάλογα με το ύψος των παιδιών. Τέλος, δεν ενδείκνυται να συγκεντρώνονται στο ίδιο κτίριο περισσότερα από δύο, το πολύ τρία τμήματα παιδιών. Αν αυτό υπαγορεύεται από κτιριακές ανάγκες, τότε πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα οργανωτικά μέτρα για την ώρα του διαλείμματος των παιδιών στην αυλή.

Είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί ελεύθερος χώρος για κίνηση, προκειμένου να επιτευχθεί η σωστή και άνετη λειτουργία όλης της ομάδας και η ομαδική εργασία. Βασικό είναι να λαμβάνεται υπόψη η ηλικία των παιδιών κάθε τμήματος. Η λειτουργικότητα του χώρου ελέγχεται ανά ηλικία, καθώς είναι διαφορετικές οι ανάγκες που πρέπει να ικανοποιούνται.

2.2 Διαρρύθμιση του Βρεφικού τμήματος

Η δημιουργία του βρεφικού τμήματος προέκυψε από τη βασική ανάγκη της κοινωνίας να δώσει λύση στο πρόβλημα της φιλοξενίας και της αγωγής των βρεφών, όταν οι μητέρες εργάζονται. Σ' αυτήν την ηλικία δίνεται έμφαση στις βασικές ζωτικές ανάγκες του βρέφους, όπως είναι η τροφή, ο ύπνος και η καθαριότητα, ενώ παράλληλα πρέπει να ενισχύεται και το αναπτυξιακό επίπεδο ως προς το βάδισμα, την ομιλία, την αισθητηριακή ολοκλήρωση και την κοινωνικοποίηση.

19 Παπαθανασίου 1999, 45.

Η επαφή των άλλων παιδιών με το τμήμα είναι επιθυμητή, πρέπει όμως να γίνεται κάτω από την επίβλεψη του προσωπικού. Ο ημιυπαίθριος στεγασμένος χώρος είναι απαραίτητος. Στην περίπτωση που το βρεφικό τμήμα βρίσκεται σε όροφο, απαιτείται βεράντα.

Προκειμένου να αξιολογηθεί η διαρρύθμιση του χώρου του βρεφικού τμήματος, θα γίνει μια αναφορά στα αντικείμενα των βασικών χώρων αλλά και στη λειτουργική τους σχέση:

Αίθουσα ύπνου: Περιλαμβάνει κρεβατάκια ύπνου, ράφια και ντουλάπια για τα προσωπικά είδη των βρεφών. Επικρατούν απαλά χρώματα στους τοίχους, στις κουρτίνες, στα σεντόνια και στις κουβέρτες. Περιλαμβάνει ακόμα στερεοφωνική εγκατάσταση και μουσικά παιχνίδια, για να χαλαρώνουν τα βρέφη, καθώς και αρκετό χώρο στο πάτωμα για παιχνίδι. Πάνινα παιχνίδια στο κρεβάτι βοηθούν τα βρέφη να αισθανθούν χαλάρωση και ασφάλεια. Ο φωτισμός, φυσικός ή τεχνητός, πρέπει να μην κατευθύνεται άμεσα πάνω στα κρεβατάκια, να λαμβάνεται, δηλαδή, υπόψη το γεγονός ότι τα βρέφη κοιμούνται πολλές ώρες. Απαραίτητος επίσης είναι και ο σκιασμός του χώρου, που επιτυγχάνεται με κουρτίνες ή στόρια, για να μην ενοχλούνται τα βρέφη από το φως για όσο διάστημα κοιμούνται.

Αίθουσα απασχόλησης: Προορίζεται για απασχόληση και φαγητό, επομένως πρέπει να περιλαμβάνει καθισματάκια για τάισμα, καρέκλες, τραπέζια, ράφια και πάγκα. Τα χρώματα στο φόντο (ταβάνι, τοίχοι, δάπεδο, κουφώματα, έπιπλα) να είναι απαλά και έρχονται σε αντίθεση με τα ζωηρόχρωμα παιχνίδια. Υπάρχει και σε αυτήν την αίθουσα στερεοφωνική εγκατάσταση για κίνηση και χορό των βρεφών. Βιβλία από σκληρό χαρτόνι και πλαστικοποιημένα υπάρχουν σε ράφια χαμηλά, για την εξοικείωση των βρεφών όσο το δυνατόν νωρίτερα μ' αυτά. Ακόμα υπάρχουν μεγάλα χαρτιά και σχετικά υλικά (χοντροί μαρκαδόροι, κηρομπογιές, δαχτυλομπογιές) για ζωγραφική. Πλαστελίνη, οικοδομικό υλικό (ξύλινο, με μεγάλα κομμάτια), παιχνίδια με ρόδες, παιχνίδια που βγάζουν ήχους και άλλα από πλάνο υλικό θα απασχολήσουν τα βρέφη στην αίθουσα αυτή.

Στις δυο αυτές αίθουσες όλα τα υλικά πρέπει να είναι μη τοξικά, μη αιχμηρά και μεγάλα σε μέγεθος, για να αποφύγουμε την κατάποσή τους. Ακόμη δίνεται προσοχή σε όλες τις λεπτομέρειες που έχουν πιθανές κάποιες συνέπειες για την υγεία ή την ασφάλεια των βρεφών (σώματα θέρμανσης, αθέατες γωνίες κλπ.) και λαμβάνεται μέριμνα ώστε να υπάρχει κατάλληλος φωτισμός, αερισμός και θερμοκρασία σ' όλο το χώρο.

2.3 Διαρρύθμιση του Νηπιακού τμήματος

Ο χώρος στο νηπιακό τμήμα είναι πολυσύνθετος στην οργάνωση και διαρρύθμιση, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του αναπτυξιακού επιπέδου των παιδιών. Το παιδί περισσότερο από τους ίδιους τους ενήλικες έχει μεγαλύτερη ανάγκη για οργάνωση. Ο χώρος θα πρέπει να είναι οργανωμένος έτσι, ώστε να ενισχύεται η πρωτοβουλία, η ελεύθερη έκφραση και η δημιουργικότητα. Στο επόμενο κεφάλαιο όπου γίνεται αναφορά στην παιδαγωγική διάσταση των "γωνιών", θα δοθούν περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά τη λειτουργικότητα της αίθουσας βάσει του ημερήσιου προγράμματος απασχόλησης. Εδώ θα προσεγγίσουμε τη λειτουργική διαρρύθμιση του χώρου στο πλαίσιο κάποιων γενικών βασικών αρχών.

Αίθουσα απασχόλησης: Είναι ο χώρος στον οποίο αναπτύσσονται οι διάφορες δραστηριότητες των παιδιών. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του χώρου είναι οι γωνιές, τις οποίες θα παρουσιάσουμε αναλυτικά και μεμονωμένα παρακάτω. Στην αρχή της χρονιάς δεν υπάρχουν πολλές γωνιές στο χώρο. Σ' όλη τη διάρκεια του έτους και ανάλογα με το περιεχόμενο της παιδαγωγικής διαδικασίας εμπλουτίζεται ο χώρος με καινούργιο υλικό και καινούργιες γωνιές. Ο/Η βρεφονηπιοκόμος μπορεί να εκτελέσει μια οργανωμένη δραστηριότητα αποκλειστικά και μόνο αναφορικά με κάποια γωνιά. Μπορεί να προστεθούν καινούργιες γωνιές ή να αντικατασταθούν κάποιες με άλλες. Κάποιες, για παράδειγμα, όπως της βιβλιοθήκης ή γωνιά του οικοδομικού υλικού μπορούν απλά να εμπλουτίζονται με νέο υλικό. Επιπλέον υπάρχει χώρος για συλλογικές/ομαδικές δραστηριότητες (κύκλος συζήτησης, ρυθμικής κλπ.), αλλά και ατομικοί χώροι (ένας για κάθε παιδί) για τα προσωπικά τους αντικείμενα και για κάποιες ζωγραφιές ή έργα τέχνης.

Παίρνοντας ως δεδομένο ότι η αίθουσα αυτή έχει τις ανάλογες προϋποθέσεις, στρεφόμεστε στην οργάνωση των υλικών και των οργάνων. Αυτά πρέπει να διευθετηθούν έτσι, ώστε να διευκολύνουν την ψυχοσωματική ανάπτυξη του νηπίου και να το βοηθούν να ασκεί το μυϊκό του σύστημα. Καλό είναι και εδώ το χρώμα να είναι απαλό (άσπρο ή ανοιχτό), ώστε τα υπόλοιπα αντικείμενα να είναι χρωματιστά, δίνοντας έτσι έμφαση στη διαφορετικότητα και την ποικιλία, προκειμένου να οξύνεται η παρατηρητικότητα των παιδιών. Τα ντουλαπάκια και τα ράφια είναι και αυτά μονόχρωμα, ώστε να ξεχωρίζει το σημάδι ή το όνομα που θα βάλουν τα παιδιά για να τα ξεχωρίζουν.

Αίθουσα ύπνου: Η αίθουσα περιλαμβάνει κρεβατάκια με τον απαραίτητο ιματισμό (μαξιλάρια, σεντόνια, παπλώματα), ράφια, ντουλάπες ή

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Η λειτουργικότητα του χώρου δεν είναι μια αυτόνομη θεματική που αξιολογείται μεμονωμένα. Αντίθετα, υπάγεται στο ενιαίο και αδιάσπαστο κομμάτι της αντίληψης και οργάνωσης γενικότερα του χώρου. Σημασία δεν έχει μόνο να οργανωθεί ο χώρος κατάλληλα αλλά και να γίνεται αντιληπτός από τα παιδιά σε τέτοιο βαθμό, ώστε πάντα μέσα σ' αυτόν να βρίσκουν ένα σημείο αναφοράς.

Συμπερασματικά λοιπόν διαπιστώνεται ότι η διαρρύθμιση του χώρου δεν είναι μια απλή υπόθεση, καθώς πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλοι εκείνοι οι παράγοντες που θα συντελέσουν στη δημιουργία μιας θετικής παιδαγωγικής ατμόσφαιρας και για τους τρεις βασικούς συντελεστές της παιδαγωγικής διαδικασίας: το παιδί, τον παιδαγωγό και το μορφωτικό αγαθό. Χρησιμοποιώντας εδώ τον όρο μορφωτικό αγαθό μεταπηδάμε αυτόματα σε ένα ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι της οργάνωσης του χώρου, στο οποίο κάναμε και νωρίτερα μια μικρή αναφορά, αλλά που οφείλουμε παρακάτω να του δώσουμε την απαιτούμενη σημασία καθώς, η εσωτερική διαρρύθμιση μπορεί να δανειστεί πολλά από τη δομή και την ατμόσφαιρα του σπιτιού.

Κάθε σπίτι είναι χωρισμένο σε μικρότερους χώρους και ο καθένας απ' αυτούς προορίζεται για μια ειδική λειτουργία (είσοδος, χώρος συγκέντρωσης, κουζίνα, υπνοδωμάτια, χώρος υγιεινής κλπ.). Κάθε μέλος της οικογένειας, άρα και το παιδί, γνωρίζει τα έπιπλα και σκεύη κάθε δωματίου καθώς και τη χρήση τους. Με την οργάνωση του σπιτιού και με την τάξη που βασιλεύει μέσα σ' αυτό το παιδί αισθάνεται ήρεμο και ψυχικά ασφαλές. Ο Βρεφονηπιακός Σταθμός, που αποτελεί προέκταση του οικογενειακού περιβάλλοντος, έχει ανάλογους χώρους με αυτούς του σπιτιού. Τα δωμάτια του σπιτιού μας, στο Βρεφονηπιακό Σταθμό ονομάζονται "γωνιές δραστηριοτήτων" και διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την ατμόσφαιρα και τη δραστηριότητα. Φροντίζουμε οι γωνιές να είναι έτσι τοποθετημένες στο χώρο, ώστε να χωρίζει η μία από την άλλη ή να υπάρχει κάποιο χώρισμα ανάμεσά τους, τοποθετώντας εκεί κάποιο έπιπλο ή και παραβάν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ποια στοιχεία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τη διαρρύθμιση του χώρου ενός Βρεφονηπιακού Σταθμού;
2. Πώς διαμορφώνεται ο χώρος του βρεφικού τμήματος;
3. Πώς διαμορφώνεται ο χώρος του νηπιακού τμήματος;
4. Ποια είναι τα βασικά στοιχεία που πρέπει να λαμβάνει υπόψη της η βρεφονηπιοκόμος για να επιτύχει μια λειτουργική εσωτερική διαρρύθμιση του Βρεφονηπιακού Σταθμού;
5. Στο Βρεφονηπιακό Σταθμό που κάνετε την πρακτική σας παρατηρήστε και καταγράψτε τον τρόπο χρήσης και τη συχνότητα απασχόλησης των παιδιών στα διάφορα τμήματα του χώρου. Ποιες γωνίες και ποιες περιοχές ομαδικών ή ατομικών δραστηριοτήτων χρησιμοποιούνται περισσότερο και ποιες λιγότερο; Θεωρείτε ότι η οργάνωση και η διαμόρφωση των συγκεκριμένων χώρων επηρεάζει τον τρόπο και τη συχνότητα χρήσης τους;
6. Κατασκευάστε με μακέτα ή σχεδιάστε το χώρο του βρεφικού τμήματος του Βρεφονηπιακού Σταθμού που κάνετε την πρακτική σας άσκηση. Ποια είναι η λειτουργική διαρρύθμιση του χώρου και ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις σε σχέση με τις προδιαγραφές και τις ισχύουσες διατάξεις που διδαχθήκατε στο προηγούμενο κεφάλαιο; Συζητήστε στην τάξη και ανταλλάξτε απόψεις.
7. Κατασκευάστε με μακέτα ή σχεδιάστε το χώρο του νηπιακού τμήματος του Βρεφονηπιακού Σταθμού που κάνετε την πρακτική σας άσκηση. Ποια είναι η λειτουργική διαρρύθμιση του χώρου και ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις σε σχέση με τις προδιαγραφές και τις ισχύουσες διατάξεις που διδαχθήκατε στο προηγούμενο κεφάλαιο; Συζητήστε στην τάξη και ανταλλάξτε απόψεις.